

Микола МАТВЄЄВ,
доцент кафедри біології та екології
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка,
кандидат біологічних наук

Олександра ДАНЧУК,
студентка природничо-економічного
факультету

Використання віртуальних екскурсій у виховній діяльності як засіб формування екологічної свідомості

Одним із ключових напрямів модернізації сучасної освіти є цифровізація освітнього процесу, яка забезпечує створення нових форм взаємодії педагога та учня, зокрема через використання віртуальних технологій. Як зазначають В. Биков [1], І. Сяська [6] та ін, цифрові інструменти дозволяють не лише урізноманітнювати методи подачі інформації, а й формувати простір для дослідницької та проєктної діяльності. У контексті природничої освіти одним з найефективніших напрямів цифровізації виступає віртуальна екскурсія — форма навчання, що поєднує наочність, інтерактивність і доступність, забезпечуючи можливість пізнання природних об'єктів без просторових обмежень.

Проблема екологічного виховання молоді залишається надзвичайно актуальною. Уміння аналізувати взаємозв'язки між живими організмами, розуміти значення природоохоронної діяльності та формувати екологічну культуру є складовими компетентності сучасного здобувача освіти. Використання віртуальних екскурсій у освітньо-виховній роботі дозволяє формувати ціннісне ставлення до довкілля, розвивати інтерес до природи та забезпечувати інтеграцію знань з біології, географії, інформатики та екології.

Як зазначають О. В. Коваленко [5] та А. А. Дробін [4], віртуальна екскурсія — це специфічна форма освітнього заняття, що здійснюється за допомогою цифрових технологій та передбачає ознайомлення з реальними об'єктами через їх цифрове відображення. Вона поєднує елементи навчання, пізнання та емоційного впливу, дозволяючи проводити дослідження у зручному середовищі [4; 5].

Підготовка до такої екскурсії, за В. Биковим і І. Сяською [6], передбачає:

1. Визначення мети, теми та завдань. Педагог чітко окреслює пізнавальну й виховну спрямованість заходу.
2. Добір матеріалів. Використовуються цифрові освітні ресурси (Google Earth, Google Maps, Padlet, Canva, Thinglink, LearningApps), які забезпечують інтерактивність, наочність і доступність сприйняття [3].
3. Розробка сценарію. Створюється маршрут екс-

курсії, підбираються об'єкти спостереження, інтерактивні завдання, тести чи квести.

4. Проведення екскурсії. На цьому етапі використовуються методичні прийоми, описані А. Дробіним: панорамний показ, локалізація подій, абстрагування, зорове порівняння та аналогія. Такі прийоми сприяють розвитку уяви, аналітичного мислення та залученню учнів до активного сприйняття матеріалу [4].

5. Підбиття підсумків. Застосовуються методи рефлексії, обговорення, аналізу результатів діяльності, що, за твердженням О. Коваленко, допомагає закріпити знання та стимулює подальше пізнання [1; 5; 6].

Важливою складовою є голосовий супровід, що поєднує прийоми опису, характеристики, коментування, цитування й відступу. Це підсилює ефект присутності, зберігає інтерес і допомагає педагогові спрямовувати увагу учнів.

Згідно з Т. Бондаренко, сервіси Google Earth і Google Maps забезпечують унікальні можливості для просторового аналізу, дозволяючи візуалізувати реальні об'єкти у 3D-форматі, будувати маршрути, додавати фото, текст і відео. Функція Street View створює ефект повної присутності, що наближає віртуальну екскурсію до реальної подорожі [2].

Прикладом реалізації методики проведення віртуальних екскурсій став виховний захід для учнів 11-А класу Кам'янець-Подільського ліцею №5 на тему «Міжнародні дні спостереження за птахами. Захист і дослідження пернатих Малієвецького парку». Його було приурочено до міжнародної природоохоронної ініціативи, він мав на меті не лише ознайомлення з біорізноманіттям птахів, а й формування у дітей екологічно свідомого ставлення до природи рідного краю.

Учні «відвідували» ключові локації парку — в'їзну браму, палац Орловських, верхню та нижню тераси, водоспад. Для кожної точки маршруту педагог пропонував коротку довідку з історії, фотографії та відеоілюстрації. Школярі виконували й інтерактивні завдання: визначали види птахів за допомогою додатка Merlin Bird ID, місця їх

можливого гніздування на карті, розфарбовували пташині силуети у віртуальній палітрі сервісу Canva, створювали підписи до зображень.

Окремим етапом екскурсії стало обговорення результатів спостережень. Учні працювали в малих групах, презентували свої висновки у вигляді мініпрезентацій та спільного «дослідницького щоденника» на платформі Padlet. Для підбиття підсумків використовувався сервіс Mentimeter, де діти відзначали, що саме їх найбільше зацікавило. Це сприяло розвитку рефлексії, узагальненню знань і підсиленню емоційного ефекту від заходу.

Під час виховної години вдалося реалізувати принципи інтегрованого навчання, поєднавши елементи біології, географії, екології, музичного мистецтва (прослуховування співу птахів) та інформаційних технологій. Учні проявили зацікавлення, активно взаємодіяли між собою, самостійно шукали відповіді на поставлені запитання, а головне — продемонстрували усвідомлення важливості збереження природного середовища.

Отже, результати проведеного заходу засвідчили, що віртуальні екскурсії є ефективним засобом реалізації цифрової освіти у виховній діяльності. Вони поєднують пізнавальну, виховну та емоційну функції, розвивають дослідницьку активність і сприяють формуванню екологічної компетентності. Методика, розроблена з урахуванням підходів В. Бикова [1], О. Коваленко [5], А. Дробіна [4], І. Сяської, Т. Бондаренко [6] та інших, доводить, що цифрові інструменти відкривають нові можливості для осмислення природного світу в інтерактивній формі.

Виховна година у форматі віртуальної екскурсії до Малишевського парку стала не лише навчально-пізнавальним, а й емоційно насиченим досвідом, що поєднав наукове спостереження, дослідницьку діяльність і виховання любові до природи. Така форма роботи є перспективною для розвитку екологічної свідомості, критичного мислення та цифрової грамотності школярів.

Використані джерела

1. Bykov V. Yu. Digital competence as a necessary condition for digital transformation of educational and scientific activities. Digital Education at Environmental Universities: materials VII international scientific conference (Kyiv, April 15–16, 2021). Kyiv: Dnipro «Serednyak TK». 2021. P. 9.
2. Бондаренко Т. В. Освітні можливості використання геоінформаційних ресурсів Google в процесі візуалізації навчальної інформації. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Том 76. №2. С. 96-107.
3. Галасюк С., Нездоймінов С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навч. посібн. Київ: Центр учбової літератури. 2013. 178 с.
4. Дробін А. А. Віртуальна екскурсія як форма організації освітнього процесу природничої дисципліни: методичні особливості. Інноваційна педагогіка. Випуск 46. 2022. С. 239-243.
5. Коваленко О. В. Використання віртуальних екскурсій як сучасних форм організації навчального процесу. Інноваційна педагогіка. Випуск 9. Т. 1. 2019. С. 94-97.
6. Сяська І., Пономаренко В. Застосування цифрових освітніх технологій і ресурсів у природничій освіті. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 65. Том 3. 2023. С. 297-303.